

**ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻ «ՓՈՔՐ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ԼԱՆԴՇԱՖՏԻ ՎԵՐԱԱՐԺԵՎՈՐՄԱՆ
ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

Արտյոմ Ալբերտի Ալոյան, Մեսրոպ Վարդանի Սահակյան*

Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարան, ք. Երևան, ՀՀ

**sahakyan0707@gmail.com*

Հոդվածն անդրադառնում է ք. Երևանում ճարտարապետատարածական միջավայրի արդիականացմանն ու վերաարժևորմանը վերաբերող հիմնախնդիրներին, մասնավորապես օբյեկտների գեղագիտական վերաարժևորման բացահայտմանը: Յույց է տրվել, որ այսօր կենտրոնի զարգացման գործընթացում բավարար չափով հաշվի չեն առնվում միջավայրային մոտեցումների և ճարտարապետական դիզայնին վերաբերող հարցերը: Համաշխարհային փորձի ուսումնասիրության արդյունքում մշակվել է համակարգ, որը թույլ է տալիս տարբերակել քաղաքի կառուցվածքն ըստ ֆիզիկական ձևերի: Բացահայտվել և համակարգվել են ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» պատկերային բովանդակությանը վերաբերող ֆիզիկական ձևերը, որոնք կողմնորոշիչ են հանդիսանում ճարտարապետական միջավայրի գեղագիտական խնդիրների բացահայտման և վերաարժևորման հիմնական սկզբունքների և օրինաչափությունների համախմբի առաջադրման համար: Սույն հոդվածում այդ ֆիզիկական ձևերից ավելի մանրամասն ուսումնասիրվել են եզրագծերը, կողմնորոշող օբյեկտները և տրվել են գնահատականներ ըստ օբյեկտի արժեքի չափանիշների:

Բանալի բառեր. ք. Երևանի կենտրոն, գեղագիտական վերաարժևորում, ճարտարապետական միջավայր, քաղաքային կառուցվածք, գեղագիտական արտահայտչականություն, եզրագծեր, կողմնորոշող օբյեկտներ

Ներածություն

Ք. Երևանի կենտրոնի վերաարժևորումն այսօր հրատապ խնդիր է, քանի որ նոր ճարտարապետական միջավայրում ժամանակակից համալիրների ստեղծման հետ մեկտեղ առաջնահերթ խնդիրներից է նաև հին պատմական կառույցների պահպանումը և նորերի հետ միասին միջավայրի ամբողջականության պահանջներին համապատասխանեցումը: Ք. Երևանի կենտրոնի զարգացման և վերակառուցման համար կան տարբեր տարիներին մշակված զանազան պետական և համայնքային ծրագրային, օրենսդրական, գիտագործնական և նախագծային փաստաթղթեր: Տեսական, նախագծային և ծրագրային աշխատություններում բացահայտվում են քաղաքային կենտրոնների զարգացման դինամիկան, միջավայրի ամբողջականության, ճարտարապետական դիզայնի և միջավայրային մոտեցման գաղափարները [1]: Մյուս կողմից, ք. Երևանի կենտրոնի զարգացման և վերաարժևորման արդի խնդիրները դեռևս բավարար լուծումներ չեն

ստացել: Միջավայրի զարգացման խնդիրները հիմնականում լուծվում են առանձին տեղային տարածքներում՝ որոշակի օբյեկտների համար, բոլորովին հաշվի չառնելով միջավայրային համալիր մոտեցումներին և ճարտարապետական դիզայնին վերաբերող հարցերը [2]:

Ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» քաղաքային լանդշաֆտի վերաարժևորման գեղագիտական խնդիրների համակարգման և լուծման համար անհրաժեշտ է բացահայտել միջավայրի ճարտարապետագեղագիտական հիմնական բաղադրիչները՝ տարբեր կարգի և ֆունկցիոնալ նշանակության օբյեկտները, միջավայրի կառուցվածքը, օբյեկտների փոխադարձ դասավորվածությունը, միմյանց հետ փոխկապակցվածությունը և համաստորադասությունը՝ հիերարխիան և փոխազդեցությունը:

Նյութեր և մեթոդներ

Հետազոտության ընթացքում իրականացվել է մասնագիտական գրականության ուսումնասիրություն, արխիվային նյութերի և տեղադիտական ուսումնասիրություն, համակարգային և իրավիճակային վերլուծություններ: Ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» վերաարժևորման հիմնական օբյեկտները բացահայտելու համար որպես գործիքակազմ օգտագործվել են նաև Քնին Լինչի «Պատկերային բովանդակությանը վերաբերող ֆիզիկական ձևերի» տեսության առանձին դրույթները [3], որտեղ վերլուծությունն իրականացվում է միայն առարկայական հատկանիշներով, ուղղակիորեն ընկալվող օբյեկտներով: Այլ գործոններ նույնպես ազդում են շրջակա միջավայրի բնույթի վրա՝ տարածքի սոցիալական նշանակությունը, դրա գործառույթները, պատմությունը և անվանումը, սակայն ուսումնասիրության մեջ այդ ամենին նվազագույն անդրադարձ է կատարվում, քանի որ տեսության առանձնահատկությունն է բացահայտել ձևի իմաստը որպես այդպիսին:

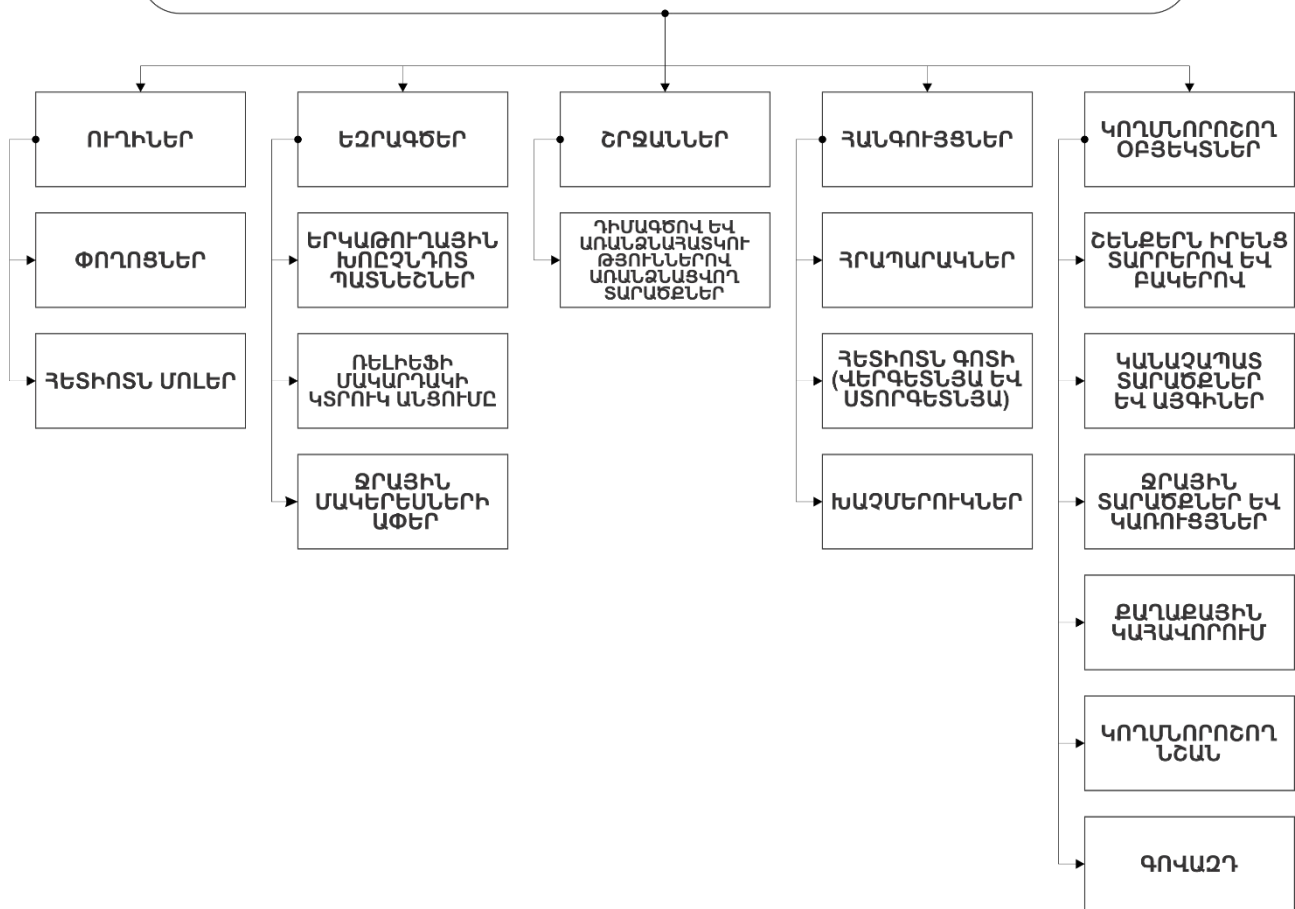
Ճարտարապետական միջավայրի վերաարժևորման հիմնական բաղադրիչներն առանձնացվել են ըստ յուրաքանչյուր տարածքի կամ օբյեկտի գնահատման չորս հիմնական բաղադրիչների առկայության, այն է՝ իսկությունը կամ վավերականացումը, պատմական, արտաքին և ավելացված արժեքները [4]: Ընդ որում, բաղադրիչներ հանդիսացող օբյեկտներն անպայման չէ, որ ներկայացնեն անընդհատ փոփոխվող ինչ-որ բան, այլ կարող են վերաիմաստավորվել նորովի՝ հասարակության համար համապատասխան միջավայրում դրանց նշանակությունն արժևորելով և ակտիվ օգտագործման համար օպտիմալ պայմաններ ստեղծելով: Այդ ամենը հաշվի առնելով, առանձնացված օբյեկտները ենթարկվել են վերլուծության SWOT մեթոդով, և տրվել գեղագիտական արժեքի որոշման և հնարավոր հետագա բարելավման գնահատականները [5]:

Արդյունքներ և քննարկում

Վերաարժևորման գեղագիտական խնդիրների վերլուծության համար դիտարկվել են ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» օբյեկտների կառուցվածքը և համակարգվել ըստ «Պատկերային բովանդակությանը վերաբերող ֆիզիկական ձևերի» սկզբունքային տարրերի (աղ. 1):

Ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» գեղագիտական վերաարժևորման օբյեկտների կառուցվածքը

ԵՐԵՎԱՆԻ ՔԱՂԱՔԻ «ՓՈՔՐ ԿԵՆՏՐՈՆԻ» ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱԱՐԺՎՈՐՄԱՆ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

Արտասահմանյան և հայրենական փորձի ուսումնասիրության արդյունքում կարելի է առանձնացնել միջավայրի քաղաքային լանդշաֆտի պատկերային բովանդակությանը և ճարտարապետատարածական համակարգին վերաբերող ֆիզիկական ձևերի բաղադրիչների վերաարժևորման ենթակա հիմնական մակարդակները:

Կողմնորոշող օբյեկտների մասով.

- *Փոքր ճարտարապետական ձևերի վերաարժևորում* – չափի, ձևի, տեղակայման կանոնակարգում, նոր մշակութային տարրերի և գովազդային ձևերի ներմուծում (նկ. 1ա):

- *Շենքի առանձին բաղադրիչների (դետալների) վերաարժևորում* – դռների, պատուհանների, ծածկերի, բազրիքաճաղերի, տեխնիկական սարքավորումների վերափոխմամբ և ամբողջականացմամբ (նկ. 1բ):

- *Առանձին շենքերի վերաարժևորում* – ձեղնահարկ, հարկերի ավելացում կամ պակասեցում, արտաքին տեսքի փոփոխություններ (նկ. 1գ):

- *Փողոցների ամբողջական վերաարժևորում* – ժամանակին զանգվածային ձևով կառուցված բարձրահարկ տիպարային շենքերի փոփոխմամբ կամ վերաարժևորմամբ (նկ. 1դ):

• *Թաղամասի կամ ճարտարապետական համալիրի վերաարժևորում* - հարակից տարածքում կազմավորված շրջանում բարձրահարկ տիպարային շենքերի կամ մեկ այլ տիպի հորինվածքը խաթարող օբյեկտի վերաարժևորմամբ (նկ. 1ե):

• *Պատմական կառուցապատումներով ուղղորդվող շրջանի վերաարժևորում, վերականգնում* - նոր ճարտարապետական համալիրների ստեղծում՝ պատմական կառույցների պահպանմամբ և միավորմամբ նորերի հետ: «Կոնդի» դեպքում՝ պատմական կառուցապատումների, ինչպես նաև փողոցների գոյություն ունեցող գծագրության պահպանմամբ և ճարտարապետատարածական միջավայրի օբյեկտների վերաարժևորմամբ (նկ. 1զ):

ա)

բ)

գ)

դ)

ե)

զ)

Նկ. 1. Ֆիզիկական ձևերի բաղադրիչների վերաարժևորման ենթակա հիմնական մակարդակները.
 ա - փոքր ճարտարապետական ձևերի վերաարժևորում, բ - շենքի առանձին բաղադրիչների (դետալների) վերաարժևորում, գ - առանձին շենքի վերաարժևորում, դ - փողոցների ամբողջական վերաարժևորում՝ Մայաթ Նովա փողոցի օրինակով, ե - թաղամասի կամ ճարտարապետական համալիրի վերաարժևորում՝ «Այրարատ» կինոթատրոնի և հարակից տարածքի օրինակով, զ - պատմական կառուցապատումներով ուղղորդվող շրջանի վերաարժևորում, վերականգնում՝ «Կոնդի» վերաարժևորման հայեցակարգ

Հետևորդող դիտակետերից՝ ինչպես օրինակ բարձրադիր հատվածներում կազմակերպված (Կասկադի, Ծիծեռնակաբերդի զբոսայգու, «Արարատ» կոնյակի գործարանի հատվածների) դիտակետերից բացվող համայնապատկերի կառուցվածքում գեղագիտական որակի վրա մեծ ազդեցություն են ունենում բնական և արհեստական լանդշաֆտի տարրերը [6]: Կատարվել է օբյեկտների համակարգի վերլուծություն ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» համար, ըստ եզրագծերի բացահայտման (նկ. 2): Ուսումնասիրության արդյունքում մշակվել է ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» եզրագծերի ուրվագիծը, որը բաղկացած է ռելիեֆի մակարդակի կտրուկ անցումներից առանձնացվող տարածքներից, ջրային մակերեսների ափերից և երկաթուղային խոչընդոտ պատնեշներից:

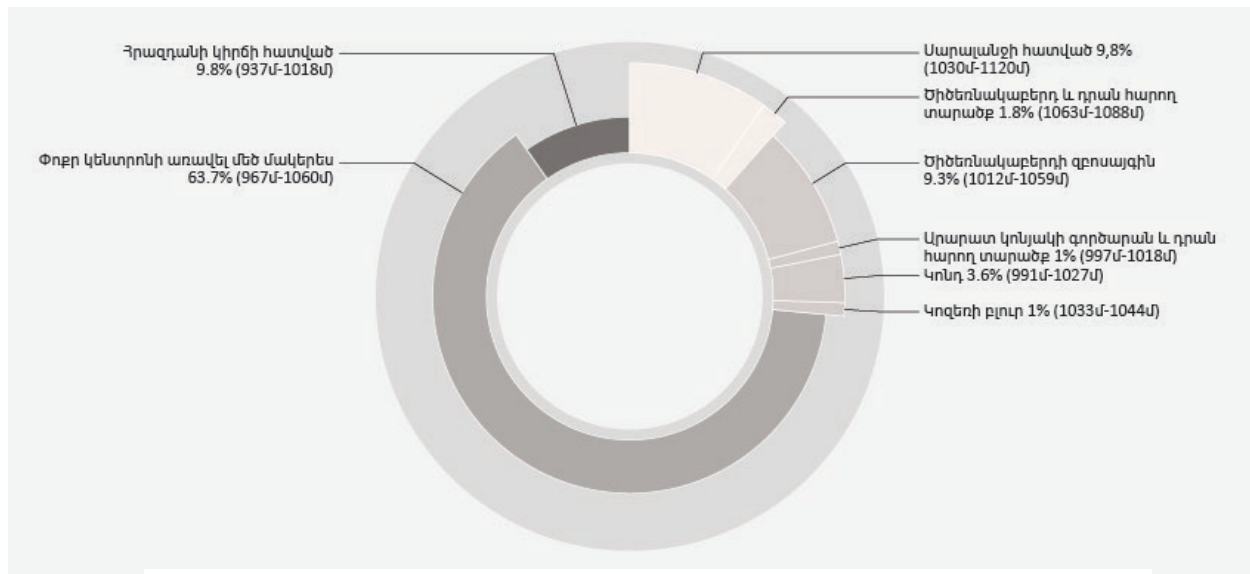
բ)

գ)

Նկ. 3. Երևանի «Փոքր կենտրոնում» ռելիեֆի մակարդակի կտրուկ տարբերությամբ առանձնացված հատվածների օրինակներ. ա - Միծեռնակաբերդի հուշահամալիրը՝ որպես ռելիեֆի կտրուկ անցումով առանձնացված մակարդակ, բ - Կոնդր՝ որպես ռելիեֆի մակարդակի տարբերությամբ դիտարկվող առանձին շրջան, գ - Արարատ կոնյակի գործարանը՝ դիրքը ընդգծվում է առանձնահատուկ ռելիեֆով

Դիտարկվել է Երևանի «Փոքր կենտրոնում» ռելիեֆի մակարդակի կտրուկ անցումը: Որոշվել է ըստ ռելիեֆի մակարդակների բարձրանիշերի կտրուկ տարբերությամբ և թեք մակերևույթներում առկա արտահայտված խզվածքը: Դրանք բաժանվել են չորս մակարդակի (նկ. 4):

Նկ. 4. «Փոքր կենտրոնում» ռելիեֆի վերլուծությունը և դասակարգումը չորս մակարդակի

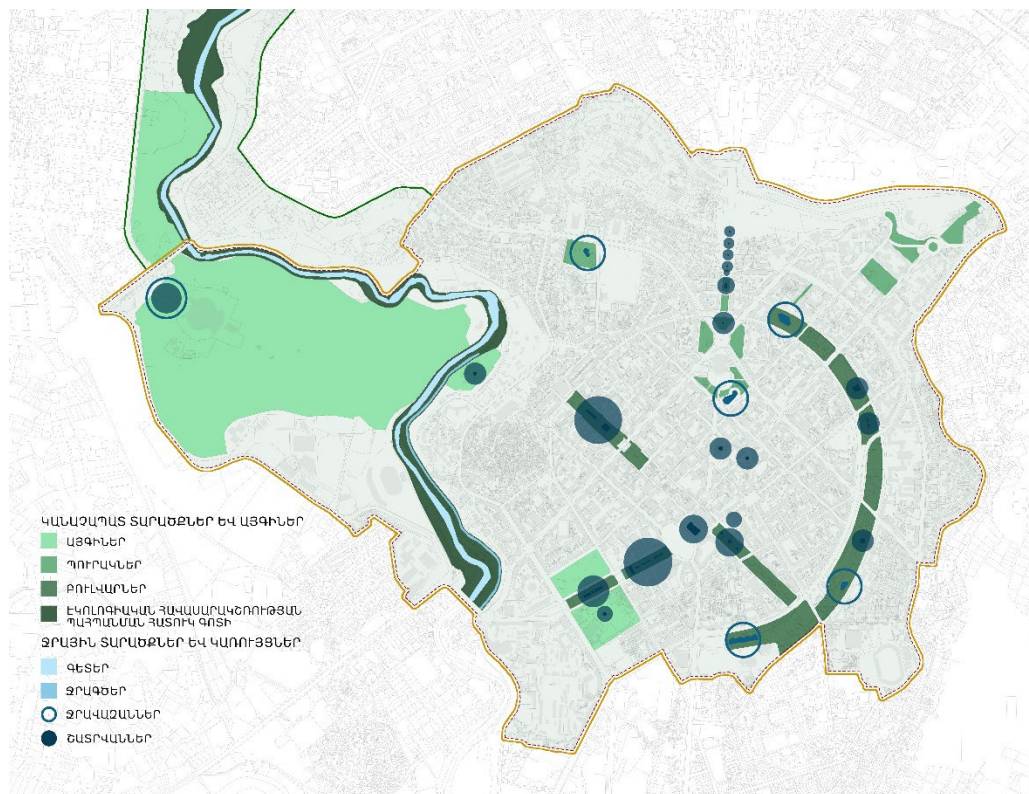
Որպես եզրագիծ հանդիսացող հիմնական ջրային մակերես դիտարկվել է Հրազդան գետը: Այն համարվում է արտահայտիչ եզրագիծ և բնութագրվում բարձր գեղագիտական արժեքով մոտակայքում տեղակայված դիտակետերից բացվող տեսարաններում: Մակայն Հրազդանի կիրճում գեղագիտական որակի վրա մեծապես բացասականորեն են ազդում բնական լանդշաֆտի ամբողջականությունը խաթարող անկանոն կառուցապատումները (նկ. 5):

«Փոքր կենտրոնում» երկաթուղային խոչընդոտ պատնեշը որպես եզրագիծ առանձնացվել է մանկական երկաթուղու տարածքում: Այն որպես եզրագիծ չի ստեղծում անանցանելիության տպավորություն, փոխարենն ընկալվում է որպես ուղեկցող, կապող հանգույց՝ այսինքն ստեղծում է հաջորդականության տպավորություն:

Նկ. 5. Հրազդանի կիրճի տեսարանի գեղագիտական որակի վրա բացասականորեն ազդող կառուցապատումները Կիկյան կամրջի դիտակետից

Ըստ օբյեկտների վերաարժևորման համակարգի կատարվել է կողմնորոշիչների վերլուծություն (նկ. 6):

Նկ. 6. Կողմնորոշիչների վերլուծությունը ըստ ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» կողմնորոշող օբյեկտների բնույթի

Կողմնորոշող օբյեկտները, որպես քաղաքային լանդշաֆտի տարր, առանձնացվել են՝ *ընդհանրական տեսակ* - շենքերն իրենց տարրերով և բակերով միասին, կանաչապատ տարածքները և այգիները, ջրային կառույցները և տարածքները, *տեղային տեսակ* - քաղաքային կահավորումը, կողմնորոշող նշանները և գովազդը:

Առանձնացվել և դասակարգվել են կանաչապատ տարածքների տեսակները՝ այգիներ, պուրակներ, բուլվարներ և էկոլոգիական հավասարակշռության հատուկ պահպանվող գոտիներ: Որպես կանաչապատ տարածք են առանձնանում և շեշտվում քաղաքային միջավայրում կառուցապատման նյութերի և ծավալների մեջ, օրինակ, Մանկական, Անգլիական այգին և Երևանի 2800-ամյակի բուլվարը, տեղակայված իրար հարևանությամբ [8]: Այգիների և պուրակների հատակագծային և միջավայրային կառուցվածքի հիմքը և գեղագիտական բնութագրերի հիմնական ազդող գործոնն արտահայտված ռելիեֆն է [9], որը դրսևորվում է Ծիծեռնակաբերդի, Թումանյանի, Մանկական երկաթուղու այգիներում և Սիրահարների պուրակում (նկ. 7): Բուսականությունը փոփոխական է ժամանակի ընթացքում, իսկ հատակագծային կառուցվածքը և հորինվածքը, որոշված ռելիեֆի առանձնահատկություններով, պահպանում է ի սկզբանե նախագծված միտքը [10]:

ա)

բ)

գ)

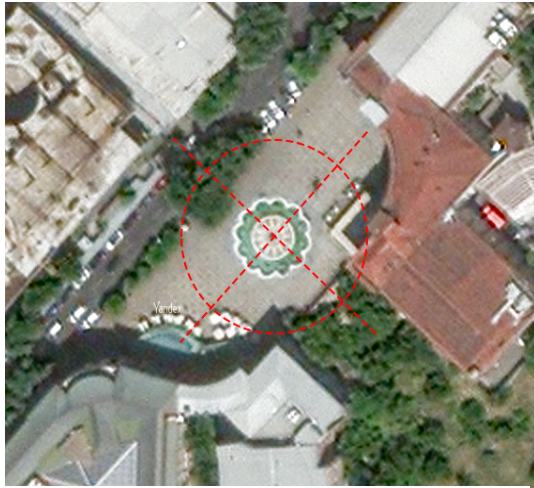

դ)

Նկ. 7. Կանաչ տարածություններ, որոնք ունեն արտահայտված ռելիեֆով պայմանավորված հատակագծային կառուցվածք. ա - Ծիծեռնակաբերդի այգի, բ - Թումանյանի այգի, գ - Մանկական երկաթուղու այգի, դ - Սիրահարների պուրակ

Առանձին դեպքերում գեղագիտական առանձնահատկություններն ընդգծվում են տարբեր գաղափարների (առանձին գործառույթի, նշանակության, թեմատիկայի, հորինվածքային բաղադրիչների) կիրառմամբ: Երևանի 2800-ամյակի բուլվարն առանձնանում է հատակի նյութերի, նկարվածքի և օգտագործված բուսականության առանձնահատկություններով: Խաչքարերի բուլվարը տարբերվում է մշակութային թեմատիկ գաղափարով:

«Փոքր կենտրոնում» առանձնացվել և դասակարգվել են ջրային տարածքները և կառույցների տեսակները՝ գետեր, ջրագծեր, ջրավազաններ և շատրվաններ: Հատակագծային կառուցվածքի և գեղագիտական կազմակերպման ընթացքում, բացի եզրագծեր հանդիսանալուց, գետերը և ջրագծերը դառնում են հորինվածքային առանցքներ, իսկ ջրավազաններն ու շատրվանները՝ հորինվածքային կենտրոններ, առանցքներ կամ շեշտադրումներ, կախված միջավայրի նշանակությունից [11]: Ճարտարապետական հորինվածքով հատուկ Շարլ Ազնավուրի հրապարակը, մետրոյի «Հանրապետության հրապարակ» կայարանի շատրվանները՝ հորինվածքային կենտրոններ են, իսկ Մարգահամերգային համալիրի, Երևանի 2800-ամյակի բուլվարի շատրվանները՝ առանցքներ (նկ. 8):

ա)

բ)

գ)

դ)

Նկ. 8. Բ. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» ճարտարապետական հորինվածքով հատուկ և հորինվածքային առանցքներ և կենտրոններ հանդիսացող շատրվանների օրինակներ. ա - Շարլ Ազնավուրի հրապարակի շատրվան, բ - մետրոյի «Հանրապետության հրապարակ» կայարանի շատրվան, գ - Երևանի 2800 - ամյակի բուլվարի շատրվան, դ - Մարգահամերգային համալիրի շատրվան

Մարգահամերգային համալիրի դիմաց գտնվող ջրային կառույցը՝ մի քանի ջրավազանների հաջորդաբար-աստիճանաձև դասավորվածությամբ, հզոր զգայական ազդեցություն է ունենում դիտողի վրա [12]: Կասկադի ջրավազանները և շատրվանները նույնպես կազմակերպված են հաջորդաբար-աստիճանաձև դասավորվածությամբ, սակայն կապված չեն միմյանց հետ, ինչի արդյունքում առավել հաստատուն են մնում հարթակները և ընկալվում առանձին, որպես հարթակների կենտրոններ: Հրազդան գետում կազմակերպված կասկադները բարդ տեխնիկական և քաղաքաշինական խնդիրների ճարտարագեղագիտական լուծման վառ օրինակ են:

SWOT վերլուծության արդյունքում տրվել են առանձնացված օբյեկտների և միջավայրի այլ բաղադրիչների գեղագիտական արժեքի որոշման և հնարավոր հետագա բարելավման գնահատականները (ըստ գործոնների չորս հիմնական տարրերի՝ ուժեղ և թույլ կողմերի, վերաարժևոր-

ման հնարավորությունների և սպառնալիքների), որը հնարավորություն է տալիս պարզել արտաքին և ներքին միջավայրի գործոնների ազդեցությունը «Փոքր կենտրոնի» միջավայրի գեղագիտական կերպարի վերաարժևորման վրա (աղ. 2):

Աղյուսակ 2

Եզրագծերի և կողմնորոշող օբյեկտների SWOT վերլուծություն

Տարբեր	Բաղադրիչներ	Ուժեղ կողմերը (ենթակա սպահանման)	Թույլ կողմերը (ենթակա վերաարժևորման)	Վերաարժևորման հնարավորություն- ները	Սպառնալիքները
1	2	3	4	5	6
Եզրագծեր	Ռեզիլիենտության մակարդակի կտրուկ անցում	- Բնական համալիրների առկայություն, - գեղագիտական արտահայտչականությամբ բնապատկերների կառուցվածքի առկայություն, - շրջանների տարբերակում	- Մատչելիության խնդիրներ, - հասանելիության միջոցների պակաս, - պատշաճ ճարտարապետա-դիզայնի պակաս	- Հասանելիության ապահովում, - նոր դիտակետերի ստեղծում, - հարմար հարթակների կազմակերպում	- Մարդկային գործոն (փոփոխությունների իրականացում), - ոչ հիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ, - քայքայման վտանգ
	Զբոսային մակերեսների ափեր	- Որպես կողմնորոշիչ ընկալում, - տեսարժան բնապատկեր, - տեղակայումը բուֆերային գոտում	- Որոշ հատվածներ գտնվում են անմիջապես վիճակում, - հարմարությունների բացակայություն գետի ափերին հանգստի կազմակերպման համար	- Բավականաչափ տարածքներ հանգստի գոտու ստեղծման համար, - Ժամանակակից պահանջներով հանգստի գոտու ստեղծում	- Մարդկային գործոն (փոփոխությունների իրականացում), - ոչ հիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ
	Երկաթուղային խաչընդոտ պատնեշներ	- Հաջորդականության տպավորություն, - տարածքի թեմատիկ առանձնահատկություն	Երկաթգծերի վատ վիճակի արդյունքում չի գործում ամբողջությամբ	Ընդլայնում և զարգացում	- Մարդկային գործոն (փոփոխությունների իրականացում), - քայքայման վտանգ

1	2	3	4	5	6
Կողմնորոշող օբյեկտներ	Կանաչապատ տարածքներ և այգիներ	- Գտնվում են պատմական միջուկում, - հավասարապես բաշխված են դիտարկվող տարածքում, - բուֆերային գոտու առկայություն, - առանձնահատկություններով և գաղափարներով տարբերակվող տարածքներ	- Մահմանափակ տարածություններ զարգացման համար, - որոշ հատվածներ գտնվում են անմխիթար վիճակում, - նոսր բուսականություն, - որոշ հատվածներում արհեստական լուսավորության բացակայություն	- Հարմարեցում ժամանակակից պահանջներին, - վերաարժևորման ենթակա տարածքների ժամանակակից ստեղծագործությամբ վերաստեղծում	- Մարդկային գործոն (փոփոխությունների իրականացում), - ոչ հիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ
	Ջրային գոտիներ և կառույցներ	- Հորինվածքային առանցքներ հանդիսացող գետերի և ջրագծերի առկայություն, - հորինվածքային կենտրոններ հանդիսացող ջրավազանների և շատրվանների առկայություն, - ճարտարապետական հորինվածքային հատուկ շատրվանների և ջրային կառույցների առկայություն	- Որոշ ջրային կառույցներ գտնվում են անմխիթար վիճակում, - շրջակա միջավայրի ազդեցության արդյունքում ջրային կառույցների՝ որպես դոմինանտ թույլ արտահայտչականություն	- Վերաարժևորման ենթակա ջրային կառույցների ժամանակակից ստեղծագործությամբ վերստեղծում, - առանցքների և դոմինանտների ամրապնդում	- Մարդկային գործոն (փոփոխությունների իրականացում), - քայքայման վտանգ

Եզրակացություն

Ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» վերաարժևորման գեղագիտական խնդիրների բացահայտման համար առանձնացվել և դասակարգվել են միջավայրի քաղաքային լանդշաֆտի պատկերային բովանդակությանը և ճարտարապետատարածական համակարգին վերաբերող ֆիզիկական ձևերի բաղադրիչները՝ եզրագծերը և կողմնորոշող օբյեկտները: Այս տարրերը դիտարկվել են որպես վերաարժևորման հիմնական օբյեկտներ և համապատասխանաբար բաժանվել ենթատարրերի:

Այս նպատակով առանձնացվել և վերլուծվել են *եզրագծերի* բացահայտման համար հիմնական կողմնորոշիչները.

- ռելիեֆի մակարդակի կտրուկ տարբերությունները (անցումները), որոնք բաժանվել են չորս մակարդակների. առաջին մակարդակ – սարալանջ, Ծիծեռնակաբերդ և հարակից տարածք, երկրորդ մակարդակ – Ծիծեռնակաբերդի զբոսայգի, «Արարատ» կոնյակի գործարան և հարակից տարածք, Կոնդ, Կոզեռի բլուր, երրորդ մակարդակ – «Փոքր կենտրոն» առավել հարթ տարածք, չորրորդ մակարդակ – Հրազդան կիրճ,
- ջրային մակերեսների ափեր՝ Հրազդան գետը,
- երկաթուղային խոչընդոտ պատնեշներ՝ Մանկական երկաթուղու տարածքում:

Առանձնացվել են *կողմնորոշող օբյեկտները* և ուսումնասիրվել դրանց կանաչապատ տարածքների և այգիների, ջրային տարածքների և կառույցների տեսակները:

Կանաչապատ տարածքները դասակարգվել և վերլուծվել են ըստ այգիների, պուրակների, բուլվարների և էկոլոգիական հավասարակշռության հատուկ պահպանվող գոտիների:

Ջրային տարածքները և կառույցները դասակարգվել և վերլուծվել են ըստ գետերի, ջրագծերի, ջրավազանների և շատրվանների:

Ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» ուսումնասիրությունն ըստ պատկերների բովանդակության կառուցվածքի բացահայտել է միջավայրում առարկայական ձևերի արժեքը և փոխազդեցությունը միմյանց վրա: Արդյունքների հիման վրա տրվել են գնահատականներ ըստ ուժեղ կողմերի (որոնք պետք է պահպանել), թույլ կողմերի (որոնք ենթակա են վերաարժևորման), վերաարժևորման հնարավորությունների և սպառնալիքների: Գնահատականները կարող են հիմք հանդիսանալ վերաարժևորման ենթակա տարածքների նախագծային փաստաթղթերի, տարբեր ծրագրերի և զարգացման մոդելների մշակման համար:

Գրականության ցանկ

- [1] **K. Azatyan, M. Igitkhanyan, A. Ohanyan**, Challenges to Residential Quarter Reconstruction: The Case of the Center of Yerevan City. *Journal of Architectural and Engineering Research* 3 (2022) 10-31.
- [2] **Ա. Ա. Ալոյան, Մ. Վ. Սահակյան**, Երևանի կենտրոնի վերաարժևորման խնդիրները. *ՃՇՀԱՀ Գիտական աշխատություններ* 1 (2022) 3-10:
- [3] **K. Lynch**, The image of the city. The MIT Press, 1960, 194 p.
- [4] **Р. Чепайтене**, Культурное наследие в глобальном мире. Европейский Гуманитарный университет, Институт истории Литвы, Вильнюс, 2010, 298 с.
- [5] **H. Mintzberg**, The Rise and Fall of Strategic Planning. *Harvard Business Review*, New York, 72 (1994) 107-114.
- [6] **В. Лавров**, Преобразование среды крупных городов и совершенствование их планировочной структуры, Стройиздат, Москва, 1979, 126 с.
- [7] **О. А. Борсук, Д. А. Тимофеев**, Рельеф как природное и культурное наследие. Мат. Межгосударств. Совещ. XXV пленума Геоморфологической комиссии РАН «Проблемы экологической геоморфологии», Белгород, 2000, с. 14-15.

- [8] **О.В. Калашникова, А.С. Кусков, В.Л. Волобуев, Т.Н. Одинцова**, Методические основы оценки эстетичности ландшафтов, В кн.: Рекреационная география: Учеб.-метод. Комплекс, Флинта, МПСИ, Москва, 2005, с. 86-89.
- [9] **Т.Е. Исаченко**, Дворянские усадьбы и ландшафт: три века взаимодействия, Вестник Санкт-Петербург. гос. ун-та 7(4) (2003) 88-101.
- [10] **А. Валиуллина**, Художественные средства садово-паркового искусства, Мир искусств: Вестник Международного института антиквариата 3 (2013) 120-123.
- [11] Вода в ландшафтном проектировании. Режим доступа:
<<http://landscape.totalarch.com/node/96>> (19.09.2022).
- [12] **И.И. Малков, И.Г. Малков**, Архитектурно-ландшафтное благоустройство территорий, БелГУТ, Гомель, 2014, 17 с.

ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РЕВАЛОРИЗАЦИИ ГОРОДСКОГО ЛАНДШАФТА “МАЛОГО ЦЕНТРА” ГОРОДА ЕРЕВАНА

Артём Альбертович Алоян, Месроп Варданович Саакян*

Национальный университет архитектуры и строительства Армении, г. Ереван, РА

*sahakyan0707@gmail.com

В статье рассматриваются проблемы, связанные с модернизацией и ревалоризацией городского ландшафта г. Еревана, в частности, выявление эстетической ревалоризации объектов. Показано, что на сегодняшний день вопросы средового подхода и архитектурного дизайна недостаточно учитываются в процессе развития центра. В результате изучения мирового опыта была разработана взаимосвязанная система объектов, в связи с чем структура города раскрывается по физическим формам. Выявлены и систематизированы физические формы, относящиеся к визуальному содержанию “Малого центра” г. Еревана, которые являются ориентирами для выявления проблем эстетической ревалоризации архитектурной среды и формулировки основных принципов и закономерностей дальнейшей ревалоризации. В данной статье более подробно изучены границы, ориентиры из этих физических форм и даны оценки по критериям ценности выявленных объектов.

Ключевые слова: *центр г. Еревана, эстетическая ревалоризация, архитектурная среда, городская структура, эстетическая выразительность, границы, ориентиры*

AESTHETIC PROBLEMS OF REVALORIZATION OF THE URBAN LANDSCAPE OF THE "SMALL CENTER" OF YEREVAN CITY

Artyom Aloyan, Mesrop Sahakyan*

National University of Architecture and Construction of Armenia, Yerevan, RA

*sahakyan0707@gmail.com

The article is aimed at the problems related to the modernization and revalorization of the urban landscape in Yerevan, particularly at the discovery of the aesthetic revalorization of objects. It has been shown

that today in the process of development of the center, issues related to environmental approaches and architectural design are not sufficiently taken into account. A system was developed, as a result of the study of world experience, according to which the structure of the city is revealed according to physical forms. The physical forms related to the visual content of the "Small Center" of Yerevan were identified and coordinated, which act as a guideline for the identification of the problems of aesthetic revalorization of the architectural environment and proposing a set of basic revalorization principles and patterns. In this article, the edges, landmarks of these physical forms were studied more thoroughly and evaluations were given according to the criteria of the object's value.

Keywords: Yerevan city center, aesthetic revalorization, architectural environment, urban structure, aesthetic expressiveness, edges, landmarks

Ալոյան Արտյոմ Ալբերտի, ճ.թ., պրոֆեսոր (ՀՀ, ք. Երևան) – ՃՇՀԱՀ, Ճարտարապետության տեսության, պատմության և ժառանգության ամբիոն, (+374)77074550, alo-art@mail.ru, **Սահակյան Մեսրոպ Վարդանի** (ՀՀ, ք. Երևան) – ՃՇՀԱՀ, Ճարտարապետության տեսության, պատմության և ժառանգության ամբիոն, ասպիրանտ, (+374)55205529, sahakyan0707@gmail.com

Алоян Артём Альбертович, канд.арх., профессор (РА, г. Ереван), – НУАСА, кафедра Теории архитектуры, истории и наследия, (+374)77074550, alo-art@mail.ru, **Саакян Месроп Варданович** (РА, г. Ереван) – НУАСА, кафедра Теории архитектуры, истории и наследия, аспирант, (+374)55205529, sahakyan0707@gmail.com

Aloyan Artyom, Doctor of philosophy (PhD) in Architecture, Professor (RA, Yerevan) – NUACA, Chair of Architecture Theory, history and heritage (+374)77074550, alo-art@mail.ru, **Sahakyan Mesrop** (RA, Yerevan) – NUACA, Chair of Architecture Theory, history and heritage, PHD student (+374)55205529, sahakyan0707@gmail.com

Ներկայացվել է՝ 15.12.2022թ.

Գրախոսվել է՝ 25.01.2023թ.

Ընդունվել է տպագրության՝ 20.04.2023թ.